

STUDIERESA: USA - OREGON - HIGH DESERT - BAKER COUNTY - HALFWAY

Resor i västerled, över den vida Atlanten, har genom tiderna gett upphov till sällsamma, spännande skildringar. De av våra förfäder, som på sent 1800- och tidigt 1900-tal tog sig den långa vägen för att söka nya möjligheter, möttes av helt obekanta förutsättningar. På främmande mark måste de hantera svårigheter efter bästa förmåga, ofta med livet som insats. Oförtrutet banade man sig väg in i okända marker.

Att som modern resenär gripa tag i den unga amerikanska historien sätter fantasin på prov. På samma gång föds en stark beundran för hur människor, kanske släktingar, övervunnit de mest förunderliga strapatser i sin jakt på ett bättre liv. Spåren berättar...

Oregon

BAKGRUND och SYFTE

Mitt besök 28.8-6.9.2007 till **Oregon** och den lilla landsorten **Halfway** har sitt ursprung i de kontakter till ranchnäringen i USA som Lannäslundskolan Optima kunnat skapa tack vare utomstående projekt samt i de nya behov för specialkompetens inom hästhållningen, som inte kan uppbringas i Finland. Pionjärer i detta sammanhang har varit djurskötarstuderande Annica Frilund och Micaela Ström, för vilka vi i april-maj 2007 ordnade en Lia-plats hos Mitch och JoLinn Hoover på Rising H Ranch i Richland. Kontaktperson var borgmästaren Gordon Kaesemeyer och kanslisten Spring Bartlett i Halfway.

Syftet med den aktuella resan var att bekanta mig med rådande förutsättningar för samarbete, skapa en fastare grund för skolans Lia-verksamhet, diskutera fortgående avtal i anslutning därtill samt att utvidga urvalet av hästrancher, som är villiga att ta emot våra studerande. Därutöver ville jag med egna ögon se slutmålet med träning i s.k. horsemanship och westernridning, vilket bäst demonstrerades under Labour Day-veckoslutet i samband med den årliga "Baker County Fair & Panhandle Rodeo", som i år arrangerades för 86:e gången.

HALFWAY

Halfway (bild) ligger i nö Oregon, intill statsgränsen mot Idaho. Naturen känns, och är, mäktig. Höga berg varvas med djupa, svåråtkomliga dalgångar i vilka bäckar söker sig fram. Den här tiden på året är många av dem uttorkade, eftersom regn inte fallit sedan medlet av april. Torkan syns tydlig på de gräsbevuxna bergssluttningarna och -kullarna, som är helt brunbrända och tillsynes livlösa. Området betecknas som "high desert", d.v.s. ökenliknande bergigt landskap på altituder över 600 m.

Byn är mycket vackert belägen i en dal på 810 m höjd, omgiven av lägre och högre bergsformationer (1100-2550 m). I USA vill man ibland verka mera betydlig än man i verkligheten är. Därför använder den lilla landsorten namnet "City of Halfway" även om bycentrum med huvudgata och flera sidogator räknar in enbart ca 350 invånare. Hela dalen bebos av ca 1200 personer, vilka i huvudsak livnär sig på hästhållning/traditionell köttboskapsuppfödning (ranching), mjölkboskap/odling (farming) och rätt betydande turism (jägare, äventyrare, cyklister, fotografer, snöskoterfantaster,

m.m.) tack vare att vägen till den stora Wallowa-Whitman nationalparken, bergstopparna i Eagle Cap-vildmarken och det mäktiga Hell's Canyon rekreatiomsområdet (se senare) stryker precis förbi. Som en följd av detta kan den lilla byn ståta med en bra dagligvaruaffär, tre bespisningsställen, hotell- och stug-(lodge-)inkvartering, spritbutik, konstgalleri, bibliotek, två verkstäder, museum, två bränslestationer, ett eget veckoblad "Hell's Canyon Journal", bank, stor tygaffär, skobutik, två souvenirbutiker, loppis, hyfsat väl sorterad lantbruksaffär, låg- och högstadieskola, två fastighetsförmedlingar, marknads- och rodeoplats, hälsostation, veterinär, brandstation, tre kyrkor, lionspark, klubbhus och bana för lerduveskytte, idrotts- och bollplaner, m.m.

En växande grupp i samhället utgör de konstnärer av varierande slag, som köper upp gamla fastigheter och för en viss del av året förlägger sin verksamhet till denna dal. Fenomenet har både för- och nackdelar. Det negativa är att de rika inflyttarna driver upp fastighetspriserna till en nivå som lokalbefolkningen inte kan tävla med.

Byns (stadens) speciella namn härrör från tiden för den gamla postgången till större och livligare samhällen – här placerades en poststation mellan gruvstäderna Cornucopia och Sparta, därmed föddes Halfway. I dag är det bara postkontoret i Halfway som lever vidare medan de två andra har säte i varsin tom spökstad.

Människorna i Halfway är lätt att komma i kontakt med. De är omedelbara, vänliga och nyfikna. De tar sig tid att tala en stund i förbigående och hälsar glatt i alla sammanhang. Behöver man hjälp med något får man genast assistans. T.o.m. tillgång till en egen bil gick att ordna inom ett dygn. Atmosfären i byn är just så avslappnad som man kan önska. Att vara tillfällig besökare var en enkel, angenäm match.

RODEO och MARKNAD

Långa traditioner bryts inte i första taget. En av årets viktigaste händelser i Baker County infaller i månadsskiftet augusti-september i samband med högtidlighållandet av Labour day (som hedrar de sociala och ekonomiska framsteg som amerikanska arbetare uppnått). Då ställer man till fest med lantbruksmarknad/-utställning och en alltid välbesökt rodeotävling i Halfway. I år hölls evenemanget fre-må 31 aug. - 3 sept.

Den 86:e upplagan av Baker County Fair and Panhandle Rodeo byggs av följande inslag:

A. Redan på torsdag kväll dyker de första långsläpen med rodeodjur (kreatur och hästar) upp på parkeringsplatserna. Under hela fredag e.m. anländer resterande djur (får, mjölk- och köttboskap, getter, kaniner, fjäderfä, etc.) och produkter (blommor, frukter, grönsaker, lantbruksprodukter, handarbeten, fotografier, mm) till området och genomgår en inledande första granskning. Under lördag - söndag bedöms och premieras bidragen, som hålls framme i täckta hallar för begrundan hela den resterande marknadstiden. Det är med stor spänning som folk tar del av resultaten och går omkring och kommenterar facit. Alla som förärats en "rosett" är mycket stolta över sin placering, men framför allt över att få visa upp sitt eget bidrag. Måndag f.m. kl. 10:00 är det dags för kommers då ungdjuren auktioneras ut.

B. På grönområdena utställs gammal och ny lantbruksteknik. Den här avdelningen är överraskande sparsamt utnyttjad. Det mesta står passivt framme utan inslag av försäljare eller påträngande

reklam, medan däremot speciellt de äldre bruksmaskinerna är föremål för ivrig demonstration av funktionerna. Endel av fordonen (traktorer och bilar) deltar i tävling om bäst utförda renovering och får äran att delta i den avslutande paraden.

C. För att stilla barns och vuxnas behov av nöjen finns ett centralt avgränsat område för tivoli-rackerier, scen, marknadsstånd och plats för ledda lekar. På en skild ruta arrangeras t.ex. tävling i melonfröspottning. Den man som segrade i årets upplaga fick iväg projektilen över 35 fot. I närheten serveras gott tilltugg och drycker. Det är här man sätter sig ner för att pressa in en hot dog eller en pizzabit, hinka in öl eller smutta på en stor kaffe med glass medan man träffar bekanta och pratar bort en stund i den svalkande skuggan.

D. Rodeon är veckoslutets absoluta höjdpunkt för de allra flesta besökarna. Enligt utsago är den en av de sista i västra USA som inte har förstörts av tråkig kommersialism, utan som vidhåller ett program enligt 80-årig hävd. Och här händer det massor som får en finländsk plattländare att gny av ren och skär beundran! Har men det minsta intresse av vad som utspelas framför ögonen försvinner timmarna i ett enda huj av njutning och aha-upplevelser! Det mesta av skådespelet kan inte beskrivas rättvist, det skall upplevas!

Rodeon utspelas inom det ovala området (bana, inhägnader och tävlingsplan), täckt åskådarläktare invid.

Den stora hallen t.h. är utställningshall för djur. Parallellt med den står restaurang och liten utställningshall. Resterande grönområden ger plats för maskinutställningar o.a. verksamhet samt trailerparkering.

Hela föreställningen är en oavbruten ström av demonstrationer och tävlingar i hur hästen hanteras och används både till nytta i vardagen på en boskapsranch och till mångsidigt nöje på fritiden. Gemensamt för samtliga inslag är ett enormt skickligt handlag och fantastiskt samspel mellan häst och ryttare. Både enskilda nötkreatur och större flockar drivs med väloljad teknik, lassokastning och drillade hästar, som instinktivt tycks veta vad ryttaren har för avsikt. Mellan verserna visar de mest dristiga en rad våghalsiga försök att rida ystra ungtjurar, dito fullvuxna köttberg eller bångstyriga oinridna hästar. De yngsta deltagarna försöker i sin tur bemästra konsten att hålla sig kvar så länge som möjligt på ryggen av ett får. På travbanan försigår mul-lopp med jämna mellanrum. Ett speciellt inslag var det nästan omöjliga tilltaget att för hand mjölka en vild ko. - Säkerhetsarrangemangen är goda. Förutom närvaro av ambulans och "fotfolk" rider tre s.k. "räddnings-cowboys" ständigt i kulisserna, beredda att vid behov rycka in och reda upp krångliga situationer. De är ofta på planen. Varje gång de gör sina insatser märker man med vilken professionalism de sköter sitt åtagande, de är de verkliga stjärnorna, som tycks klara allt med minimala åthävor.

Programmet den första dagen innehöll 18 olika grenar med totalt över 100 ivriga deltagare och ännu flera starter. Följande dag fortsatte spektaklet i samma omfattning och den tredje dagen avgjordes totalställningen bland deltagarna. Vinnaren blev stolt ägare till en snygg, handgjord sadel med inskriptionen "All Around Cowboy".

E. Tillställningen avslutades måndagen den 3:e september med festlig parad som emotsedd huvudattraktion längs Main Street. Paraddeltagarna tävlade i flera olika grenar, såsom bästa traktor, bil, ridgrupp, "temaflotte", utställningsplats, osv. Totalvinnare blev damsadelryttarna "The Northwest Aside-Group" med tre festklädda damer till häst.

MJ RISING H RANCH

Ett uppdrag på resan var att personligen besöka värdarna (Mitch och JoLinn Hoover) för de Lia-studerande från Lannäslund som nämnts ovan. Redan under dagarna på rodeo tog de första kontakterna för ett besök tisd. den 4:e september.

Vårt gästspel inleddes med det självklara kaffet i stora muggar. Sedan satt vi tillsammans i familjens vardagsrum och diskuterade både viktigt och oviktigt. Intressant var att få ta del av de videofilmer som tagits med Annica och Micaela som aktörer till häst och som visade deras skicklighet, som inhämtats på kort tid.

Ranchen, åtminstone den del man talar om, är bara 45 ha. Förutom bostadshus, stallbyggnader och ridplaner karaktäriseras omgivningen av naturmarker för de djur man håller sig med. Verksamheten baseras i huvudsak på hästuppfödning, inridning av hästar och försäljning av olika kurser i både horsemanship och hundträning. Båda makarna är erkänt skickliga hästmänniskor. De besitter ett utomordentligt rykte för de träningsprogram de utvecklat (Naturligt och praktiskt + Slutför med fitness) och för sina gedigna kunskaper. - Kursdeltagarna kommer från när och fjärran, men inslaget från Californien är påtagligt. Här är några exempel på kursutbudet detta år:

- Trail I & II for Competition and Pleasure Riding
- Versatility Ranch Horse Clinics & Schools
- Cowgirl Up Getaway – Ladies Only!
- Basics to Bridle
- Private Lessons
- Stock Dog Clinics and Schools

Lannäslundskolans studerande fick ta del av utbudet utan att behöva ersätta någonting, varken för kursinnehåll, kost eller logi. Värdarna var mycket nöjda med flickornas baskunskaper, deras iver att ta emot ny kunskap samt deras prestationer under vistelsen. Flickornas sociala förmåga fick stort beröm, de hade gärna fått stanna längre tid. Omdömet var att skolan tycks ge riktigt goda kunskaper i lantbruk och att den verkar ha bra ridlärare. Mitch och JoLinn välkomnar fler studerande av samma kaliber. Kommande Lia-avtal behöver ändå korrigeras för att motsvara den amerikanska verkligheten. Mera om detta längre fram.

WIL HOWE RANCH

På inrådan stiftades bekantskap med detta företag i bästa westernstil. Ranchen ligger inte långt från Rising H Ranch - faktum är att Wil Howe har lärt upp Mitch Hoover. Inte heller här talar ägarna om arealer utan om engagemanget i de djur man har, övrigt är oviktigt. Makarna Wil och Beverly Howe har tillsammans arbetat med och tränat hästar sedan 1980-talet; Wil har jobbat i branschen i

40 år. Hans djupa kunnande rådfrågades bl.a. i samband med inspelningen av den oscarsbelönade filmen "The Horse Whisperer" med Robert Redford i huvudrollen.

Verksamheten är snarlik den Hooverska, man bedriver omfattande kursverksamhet i horsemanship, hästuppfödning, -träning och -försäljning. Man säljer också tillhörande utrustning*) och vidomaterial av egen produktion. Sommartid ligger högkvarteret i Oregon/Richland, men till vintern flyttar man allting till sin egendom i Cochise/Arkansas, där det är varmare.

Några plock i kurserna, som grundar sig på det egna programmet "From Foundation to Finished":

- Horsemanship Reinsman Courses
- Reind Cow Working Courses *)
- Ranch Setting in NE Oregon
- Intense Personal Instruction
- Ladies Only

Exempel på produkter till försäljning.

Bland kursdeltagarna kan man notera även äldre personer, som kommit för att lära sig mera eller för att slipa in vissa tekniker. Den vi stötte på kom från östkusten, men spridningen lär sträcka sig över hela USA och t.o.m. utanför landet. Det är en sorts belöning för uppnådd kvalitet i det hantverk man gått in för att behärska – en annan är att man kan ta bra betalt för jobbet.

Ranchen, som paret Howe byggt upp från grunden, ligger vackert i landskapet, vilket framgår från bilden ovan. Allt verkar välskött och funktionellt. Det lilla kontoret, som är modifierat och inrett i Wils gamla hydda från en tidigare epok i hans liv, andas något genuint och riktigt. Härifrån styrs hela ranchen.

På förfrågan säger Wil att han gärna tar emot studerande från vår skola bara de talar engelska. En utfästelse, som vi lovade utnyttja vid tillfälle.....

HELL'S CANYON – en upplevelse

En bit från Halfway, på gränsen till Idaho, hittar vi nordamerikas djupaste (2436 m) bergspass, d.v.s. Hell's Canyon, på vars botten den stora Snake River ringlar sig fram. Floden är bemästrad med kraftverksdammar på tre ställen uppströms (Brownlee, Oxbow och Hell's Canyon), men nedanför den sista rinner den fritt och mäktigt utmed statsgränsen, genom många skummande forsar.

Äventyrsarrangörer har förstått att utnyttja möjligheterna för varierande rekreation, t.ex. fiske, campingture, forsränning i flottar. Med större och mindre jetdrivna båtar gör man också flodfärder som hisnar på flera sätt.

Vi fick tillfälle att via våra kontakter göra en 3-timmars tur med en liten jetbåt för sex personer. Båten hissades ner nedanför dammen och kaptenen Ron Davies tog hand om kommandot. Han greppade med van hand de spakar som behövs för farthållning och styrning.

Det märktes genast att 15 år av erfarenhet i denna miljö blev en trygghetsfaktor att lita på. Vi klev ombord i förvissning om att detta skulle sätta pricken på i-et för vårt besök.

Med höga klippor och vildmark tornande över våra huvuden styrde vi ut bland virvlarna. En björnhona med sina två ungar sökte sig undan bäst de kunde på den svåra stranden. Genom flera forsar störtade vi medströms i rasande fart. Vyerna var helt överväldigande, kameran fanns hela tiden till hands.

Efter en timmes körning tog vi i land ovanför den stora fors där en 24-personers jetbåt någon vecka tidigare hade kapsejsat p.g.a. att man kört på en sten och fått motorkrängel. Alla räddades, och båten kunde småningom fås upp.

På återvägen spanade vi efter mera vilt, gjorde nya strandhugg för att besöka en ritplats för indianer, 'där ynglingar gjordes till män', och för att avnjuta barbecue på den sandbank, som skapats i edan av en flodkrök. Varken skallerorm eller björn störde idyllen. Maten smakade utsökt i denna omgivning! Och jetbåten i stadig aluminium hade inga som helst bekymmer att ta oss upp för 'det vita vattnet' tillbaka till hamnens trygghet.

Resultat: Adrenalinkick, ett fint minne för livet!

AVTALSDISKUSSIONER

I samtalen med Hoovers konstaterades följande:

- avtalen omformas så att de enligt denna diskussion tar hänsyn till de nationella skillnaderna i lagstiftningen; bl.a. gällande arbetsdagarnas längd
- texten kring arbetarskyddet ses över
- klargör vilka försäkringar som gäller från skolan, vilka tas privat och hurdana bör liavärden ha i beredskap
- avtalens text samt bilagor formuleras på engelska och sänds för åsiktsbyte och korrigeringar fortast möjligt
- informationen om studerande sänds i mycket god tid för att ge rum för planläggning
- avtalen sänds ävenledes i tillräckligt god tid för undertecknande
- studerande bör ha reserverat tillräckligt med kapital för att kunna betala för mat och övernattningar i samband med resor (privat eller via skolan?). Obs att värdarna lever på att sälja kurser i vilka våra studerande tar del!
- med den typ av studerande som nu varit vägöppnare finns inga bekymmer, bara glädje och positiva utmaningar
- en sållning av blivande lia-studerande bör göras innan de sänds iväg

LÖFTEN

Ω→ MJ Rising H Ranch tar emot nya studerande från Lannäslundskolan

Ω→ Wil Howe Ranch " " " " " "

Ω→ Mitch och JoLinn Hoover kommer gärna till skolan för att dra kurser!

JoLinn och Mitch Hoover i Richland är mycket positiva till ett fortsatt och utvecklat samarbete med Lannäslundskolan Optima. De ser fram emot att kunna ge undervisning på ort och ställe i Jakobstad.

EN BIT CHICAGO - på hemvägen

Staden med det tvivelaktiga ryktet från gamla förbudstider och maffiakrig skulle knappast höra till mitt normala val av resmål om inte en del av slakten stationerat sig där. Nu blev den i alla fall en viktig knutpunkt i förflyttningarna mellan Finland och Oregon. Och det bör genast sägas att staden överraskade positivt med sin friska luft, sina rena gator och välfungerande flygplats. I inget skede behövde man känna sig osäker att vistas ute, bara man höll sig på avstånd från vissa namngivna ökända kvarter - tydligen mixade man väl in i mängden.

Chicago, på stranden av Michigansjön och i en delstat som gränsar till prärien, är känd för en massa olika saker, bl.a. sina stora slakterier (som nu har gått varierande öden till mötes). I dag talar turistbroschyrerna gärna om staden med de många fina museerna. Ett av dem, d.v.s. "Museum of science and industry" (vetenskaps- och industrimuséet), blev föremål för besök. Valet var gott, i flera våningar kunde man ta del av de landvinningar, som fört utvecklingen i världen framåt. Föremålen var både interaktiva och i naturliga storlekar. Det gick att gå ombord på krigsfartyg, ner i kolguva, upp i flygplan, in i en ladugård, se schweizisk alplogistik, pröva 'ståmobilen' (bild) o.s.v.

Efter fyra timmar av intensiva studier var sinnena fullproppade och oemottagliga för nya intryck. Vi hade bara skrapat på ytan av denna imponerande samling av både historiska och dagsaktuella fakta. Källan till lärdom känns bottenlös, den som önskar kan ösa ur den hur länge som helst....

FÖRSLAG TILL FÖRBÄTTRINGAR I UNDERVISNINGEN

1. Ersätt större delar av teoriundervisningen med praktik och/eller inläring i arbetet – det som skall läras skall övas och åter övas
2. Utöka/stärk det internationella inslaget med lia och gästföreläsare; bjud in M&J Hoover för en årlig järnranson i western horsemanship
3. Utveckla en sidoinriktning (nisch) som omfattar ovanstående
4. Köp in behövliga undervisningsvideor och ev annat underv.material
5. Ordna variationsmöjligheter för träning, t.ex. med anläggning av en rundcorral på skolan (bild)
6. Ordna året-runt-möjligheter (inomhus) för träning
7. Sälj kurser till utomstående! Använd sommartiden!
8. Bygg vidare på de kontakter som ordnats i Oregon; lärarna och 1-4 studerande/år skall ut i världen och se verkligheten
9. Skriv ett lia-avtal på korrekt engelska som styr framtida samarbete. Avtalet stipulerar arbetstid, -skydd, parternas finansiella åtaganden
10. Samarbeta med personer och instanser av intresse.

SLUTORD

Studieresan innehåller otaliga detaljer som inte ges utrymme i denna rapport. Att få möjligheten att fullfölja äventyret har varit berikande på många sätt. Tack för det bidraget till min ryggsäck! Jag vill att inspirationen skall leda till nya, spännande grepp i skolans förverkligande av läroplanerna.

23.9.2007 Fjalar Fors